

Kétféle ember létezik a világon: aki nézi a szappanoperákat, és aki tagadja. Persze, ez enyhén túlzás, de emelje fel a kezét az, aki még soha életében, egyet sem. Na ugye.

Nem kell ezért szégyenkezni, **megvan rá a tudományos magyarázat**, hogy miért ragasztanak a képernyő elé ezek a gyakran túlzó, irreális vagy akár életszerűnek tűnő filmsorozatok. Ezek bizony a lelkünknek kellene. De erről egy picit később, nézzük először nagyon vázlatosan, hogy mi is ez a műfaj valójában.

A szappanoperának **tényleg van köze a szappanhoz**, de a történet még a televíziózás előtt kezdődött, a rádiós sorozatokkal, (mint például a Szabó család) amelyek főként a háztartásban dolgozó, a nap nagy részében otthon tevékenykedő középosztálybeli nőknek szóltak, akiknek – érthető okokból – kifizetődő volt tisztítószeret reklámozni az epizódok közben.

Szóval innen ered a név.

A technika fejlődésével aztán a szappanoperák átkerültek a televízióba, és nem csak hétköznapi élethelyzetek, hanem egy-egy szakma, (például orvosok) vagy társadalmi probléma (rabszolgaság) is népszerű sorozatok témáivá váltak. Ilyen értelemben a **Star Trek** is besorolható ebbe a kategóriába, még ha elsőre nem is gondolnánk így.

Gayer Zoltánnak a [Médiakutatón közzétett írása](#) szerint a televíziós sorozatok azért népszerűek, mert „életté válnak”, minden résztől egy kis történetet, vagy történet darabkákat kapunk. A sorozatokhoz való viszonyulásunk olyan, mint amikor a munkából hazaérkező páruktól megkérdezzük: na, mi volt ma a melóban? De nem várjuk el tőle, hogy egy lezáródó, tanulságos végkifejlettel rendelkező nagyjátékfilmet „vetítsen”.

Ugyanez a tanulmány két csoportra osztja a sorozatokat. Az egyiket így nevezi: **egy nagy mese sok kis mellékszálal**, a másikat pedig **határozott végkifejlettel nem rendelkező életmesének** hívja.

Az előbbihez a főként Dél-Amerikában gyártott, vagy ott játszódó telenovellák tartoznak, ahol a szereplők konfliktusa egy előre látható végkifejlet – legtöbbször happy end – felé halad.

A másik kategóriában nincs ilyen megoldásért kiáltó probléma, hanem a szereplők mindennapi életének eseményeit, fordulatait követjük figyelemmel, anélkül, hogy tudnánk, milyen végkifejletbe torkollik az egész. Ide tartozik például a Barátok közt vagy a Dallas.

Zágoni Balázs, a Filmtett.ro oldalán található [összefoglalójában](#) több sorozat-típust, illetve műfajt felsorakoztat, mint például karakterdrámák vagy teleregények, de szóba kerülnek a heti- illetve designer sorozatok, illetve franchise- és sitcom (szituációs komédia)sorozatokról is szót ejt.

Ezek gyártói komoly rendezői, produceri munkával és különböző filmes trükkökkel a háttérben gondoskodnak arról, hogy egyetlen részt se mulasszunk el megnézni.

Csoki, tévé ugyanaz

Ilyenkor tulajdonképpen keményen rájátszanak a **pszichológiai szükségleteinkre**, ugyanis mindent, amit teszünk azért tesszük, mert igényünk van rá, legyen szó csokievésről, vagy televíziózásról. Értelemszerűen sorozatokat is ezért nézünk – magyarázza

Zsigmond István

a Sapientia EMTE pszichológiában jártas egyetemi oktatója.

Az egyik alapvető emberi szükséglet, hogy lássunk és figyelemmel kísérjünk más embereket.

Úgy is mondhatjuk, a mentális egészség egyik feltétele, hogy kiéljük a társas kapcsolatok iránti vágyunkat, aminek az is része, hogy **összehasonlítjuk magunkat velük**. A sorozatok nézése közben ugyanez történik, csak nem a közvetlen környezetünkben élő személyeket „használjuk”, hanem a film szereplőit.

A hasraesési effektus

Érdekes módon a hasonlítás ilyen esetben is lehet hasznos. Mégpedig azért, mert a sorozatokban észrevesszük, hogy lám, azoknak a távoli, gazdag, stb. embereknek is vannak problémáik: szerelmi csalódás, csőd, szétszakadt család. És **ez megnyugtat minket** azzal, hogy nem vagyunk egyedül a gondokkal, másnak is van problémája az életében – adja meg a magyarázatot Zsigmond István.

Szerertjük az egyébként fontos és talpraesett emberek esendőségét is – ezt hasraesési effektusnak is nevezik – vagyis amikor egy elismert személy hibázik, sokkal közelebbinek, emberibbnek érezzük, szimpatizálunk vele, és azt mondjuk: ő is követ el hibákat, akárcsak bármelyikünk.

A negatív karakterek pedig szintén hasonlítási alapként szolgálnak, ami nyomán azt mondhatjuk – persze nem tudatosan magunknak – hogy mi ahhoz a gazfickóhoz képest **mégiscsak jó emberek vagyunk**, tudjuk mi a helyes és erkölcsös, a jó oldalára állunk, és ez szintén hozzájárul a saját magunkról alkotott kép fenntartásához.

Emellett a szappanoperák arra jók, hogy **fenntartsák az igazságos világba vetett hitünket**,

hiszen azt látjuk, hogy a jó győzedelmeskedik a rossz felett, de ugyanakkor mindenkinek harcolni kell, mindekinek vannak gondjai.

Tévé be, gondok ki

Sokan állítják, hogy azért néznek sorozatot, mert kizökkenti a mindennapi életből, kikapcsolja őket. Nyilván ez így is történik, de vajon miért érezzük azt, hogy ki kell lépnünk a saját világunkból, hogy elviselhetővé tegyük az életet, vagy hogy örömet találjunk?

Erre a kérdésre a szakember szerint az a válasz, hogy azért érezzük üdítőnek a film világába való belépést, mert ott olyasmit keresünk, **amit a saját életünkben nem kapunk meg**, vagy nem olyan mértékben.

Például nincs olyan szenvedélyes párkapcsolatunk, mint Juanitának Juannal, ezért átéljük az ők történetüket. Ez egyébként nem csak a filmekkel van így, a könyvek esetében is ugyanígy történik, viszont mindkettő csak **tüneti kezelést jelent a hiányra**, tehát hatékonynak felületesen nevezhető.

De legalább kényelmes.

Amíg a sorozatokat nézzük, addig nem nézzük meg a problémák valódi okát, ahogy azt sem, mi hiányzik, és hogyan tudnánk pótolni a valós kapcsolatainkból.

Bezzeg régen

Az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy ma már **nehezebb közeli kapcsolatokat kialakítani és fenntartani**, mint évtizedekkel ezelőtt.

Gondoljunk csak arra, hogy munka után nincs energiánk átmenni a szomszédhoz barátkozni, főleg, hogy nem is biztos otthon van, mert lehet hogy Franciaországban sofőr és csak havonta jár haza. De a képernyőn keresztül már sokkal könnyebb követni a Szomszédokat és csámcsogni az ő életükön.

Azt is figyelembe kell venni azonban – hívja fel a figyelmet Zsigmond – hogy ha a napi tevékenységünk során eleget tettünk az **explorációs ösztön**nek, ami arra készítet, hogy új embereket és helyeket ismerjünk meg, hazaérve nem vágyunk már erre. De minél kevesebb emberrel érintkezünk, annál inkább pótolnunk kell ezt az élményt, például a filmekből.

Mentsük meg a rabszolgákat!

A szappanoperák egyik sajátossága egyébként, hogy a történet az epizód befejezése után is tovább él a néző fejében, arra készíteti őt, hogy **próbálja kitalálni**, mi lesz a következő részben.

A filmbéli helyzetek és személyek így beszédtemává és a fanatikus nézők számára valósággá válnak, azonosulnak a szereplőkkel és kezdik elhinni, hogy a történet valódi.

Így történhetett meg, egy városi legenda szerint legalábbis, hogy a nézők **adományokat gyűjtöttek a rabszolgasorban sínylődő Isaura váltságdíjára.**

A napi vagy heti epizód követése egy idő után **rítussá alakul** a néző életében. Ez egy természetes folyamat, az ember alapvetően szereti az ismétlődő és kellemes élményt nyújtó cselekedeteket, és előszeretettel építi be az életébe.

Akkor jelent ez problémát, ha a rítus elmaradása, vagyis **ha nem kapjuk meg a várt adagot**, feszültté, ingerültté tesz bennünket. Súlyos esetben pedig megakadályozza, hogy elvégezzük a mindennapi feladatainkat, esetleg annyi időt és energiát áldozunk rá, hogy amiatt elhanyagoljuk a családjunkat, munkánkat, stb.

Ez nem csak a sorozatokra, hanem bármilyen más függőségre érvényes. Voltaképpen minden káros, amit túlzásba viszünk, ami **átveszi a valóság helyét**, és kezdi meghatározni az életünket, lehet ez Facebook, vagy virtuális valóság is – hívja fel a figyelmet Zsigmond István.

A médiatermékek pedig nagy mértékben képesek befolyásolni bennünket. Azáltal, hogy látjuk, hogy a filmszereplők, sztárok vagy reklámarcok milyen autóval járnak, mit esznek, hol nyaralnak és mibe öltöznek, **igényeket teremtenek bennünk**, elhitetik velünk, hogy attól fogjuk jól érezni magunkat, ha mi is hasonlóképpen élünk, hasonló dolgokat fogyasztunk és viselünk. Ezekre a dolgokra azonban nem biztos, hogy szükségünk van.

Légy kritikus!

Zsigmond szerint utópisztikus azt gondolni, hogy minden médiaüzenetet kizárhatunk az életünkéből, vagy hogy annyira erős és tökéletes társas kapcsolataink vannak, hogy nincs szükségünk semmiféle képernyőről jövő pótlásra, és függőségünk sem alakul ki soha az életben.

Ha szeretnél többet tudni a legújabb sorozatokról, akkor irasdd be az email címed a feliratkozási űrbe, és mi megmondjuk, hogy mikor jön ki a következő rész.